

Marina CONSTANTINESCU

În căutarea lui Godot

Citindu-l pe Beckett în facultate, nu știu dacă am înțeles mare lucru din abisurile ființei, din profunzimele experiențelor ce ne sunt date pentru a le trăi și pentru a le descifra sensuri. Atunci, lumea părea deschisă, generoasă, dispusă să fie atentă cu noi toți și noi toți cu fiecare. Sau a fost șansa mea să cred cu disperare asta. Căderea în singurătăți putea să fie interpretată drept truc sau cochetărie metafizică. Energia noastră părea incompatibilă cu devitalizările, lentorile și pasivitățile lui Didi și Gogo, cu acel altfel sau chiar dincolo de ceea ce numeam, atunci, tineri și rebeli, lume. Gândul era limpede cel al acumulărilor și al afirmării, foarte departe de calea retrasă și discretă a lui Samuel Beckett. Atipic pentru timpul lui, dar mai ales al nostru, taciturn, retras, a refuzat gloria, mondenitățile, zgomotul succesului, ceva de neînțeles pentru contemporanii noștri, însetați tocmai de aceste fațete, vizibile, ale prezenței plene în societate. Beckett a străbătut secolul cu aerul unui necunoscut mărghiaș din Dublin, și-a asumat universul propriu, suficient sieși, a fost un destin autoscufundat în profunzimea cuvintelor și a tăcerilor, a căutărilor, a respirației de autentică anvergură spirituală.

În afară de spectacolul *Așteptându-l pe Godot* cu Dinică și Moraru – făcut de Gonța, cred, după însemnările de regie ale lui David Esrig, când acesta părăsise România – nu-mi amintesc montări înainte de '89. Nu-mi amintesc mode la noi cu această piesă, probabil mult prea filosofică, metafizică pentru gustul ideologilor vremii. Habar n-am dacă acesta să fi fost motivul lipsei de priză a textului. Sau, poate, chiar dificultatea lui reală, atât pentru regizor, cât și pentru actori. Un mare exercițiu, pentru fiecare. Ca și pentru noi, spectatorii. Indicațiile lui Beckett, atât de clare, felul în care a simțit și a gândit teatrul, piesele lui în general dar și fiecare cuvânt în parte, fiecare pauză, detaliu dintr-o replică, nu sunt profunzimi de neglijat. Ele te provoacă, altfel, dincolo de senzațiile de încorsetare, de restricțiile impuse sau numai sugerate. Ca și un concert scris de Mozart, în care, la urma urmelor, *la*-ul este *la* pe portativ pentru toată lumea. Și, totuși, cât de diferit sună la fiecare interpretare remarcabilă, cât de obsedant, cât de special tratat de un dirijor mare, de un pianist genial sau de o orchestră formidabilă. Iar un concert mare, o simfonie, o piesă tocmai prin diversitatea interpretărilor devine și mai fascinantă, și mai râvnită, și mai răscolitoare.

În timp de doi ani, trei regizori mari, foarte diferiți, pun în scenă, foarte diferit, *Așteptându-l pe Godot*. În ordinea cronologică a montărilor, Alexandru Dabija la Brașov, Tompa Gabor la Sfântu Gheorghe și Silviu Purcărete la Sibiu. Mi s-a părut că este mai mult decât o simplă coincidență toată această poveste. Și că nu pot să trec pe lângă co-existența aceasta fără să încerc să observ ce anume și, mai ales, cum i-a fascinat Beckett pe cei trei. Pentru că nu este o modă. Este un popas confesiv, de creație, de viață extrem de interesant, interpretat nuanțat, în cheia și stilul fiecăruia. Îmi amintesc, de pildă, prin '91, '92, că Liviu Ciulei punea *Visul unei nopți de vară* la „Bulandra”,

Mircea ANDREESCU în *Așteptându-l pe Godot*, regia Alexandru Dabija.

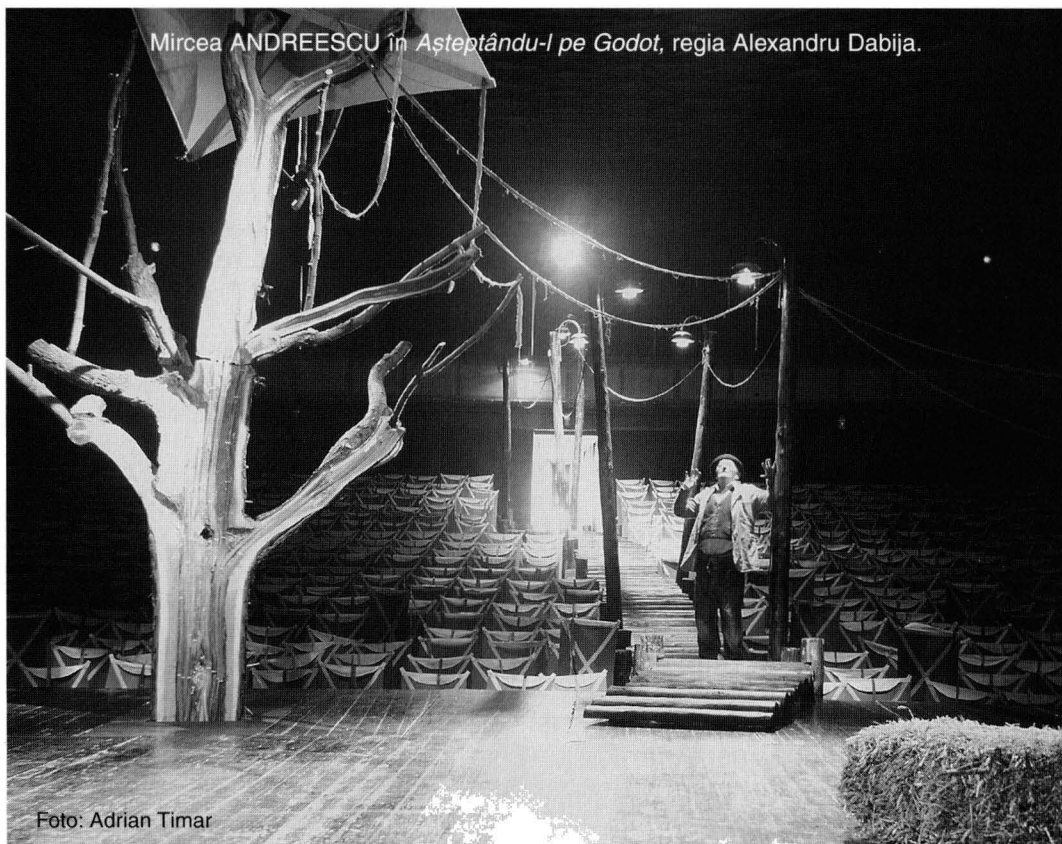
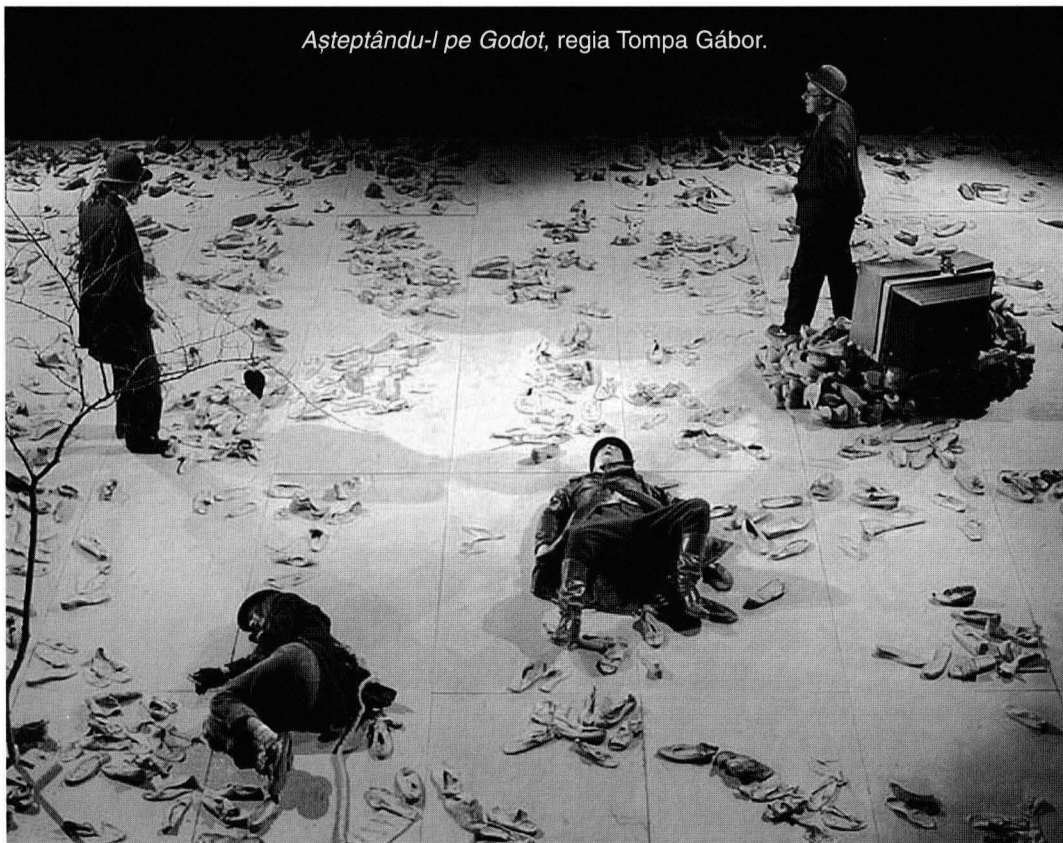

Foto: Adrian Timar

la Grădina Icoanei, Alexandru Darie făcuse piesa shakespeariană la Comedie și dădea premiera la Chișinău, iar Tompa Gabor își antrena trupa Teatrului Maghiar din Cluj într-o poveste fantastică, în blugi și teniși, în care iubirea se combină cu iluzia, sub bagheta cinică a lui Puck. Valul acesta beckettian, cu trei capete Godot, vorbește și despre un anumit tip de sensibilitate a celor trei regizori amintiți, despre un tip de reverență față de un mentor, de un teoretician al creației regizorale, de o minte structurată și întoarsă către teatru precum și față de propria profesiune. Studiile lui Samuel Beckett își amplifică rezonanțele în studiul făcut de Purcărete, de Tompa, de Dabija.

De la tipologia cuplurilor Vladimir și Estragon, la spațiu, la muzică, la costume, totul diferă, tare de tot, pe o partitură precisă, cu indicații clare. Este minunat să fii spectatorul fiecăruia, să poți medita, compara, să te poți bucura. Alexandru Dabija folosește textul integral, nu taie absolut nimic, merge pe traducerea poetică a lui Gellu Naum din franceză, din textul original să spunem, aducând câteva accente ludice din varianta tradusă de însuși Beckett din franceză în engleză. Silviu Purcărete merge tot pe traducerea lui Naum, mai taie puțin, câte ceva din monologul lui Lucky, din jocurile celor doi. Tăietura este fină, ca în chirurgia estetică. Cred că și Tompa a tăiat, nu foarte mult, nu am avut cască pentru o traducere din maghiară, singurul ghid fiind durata spectacolului. Am simțit, însă, că și în maghiară este o traducere bună, după

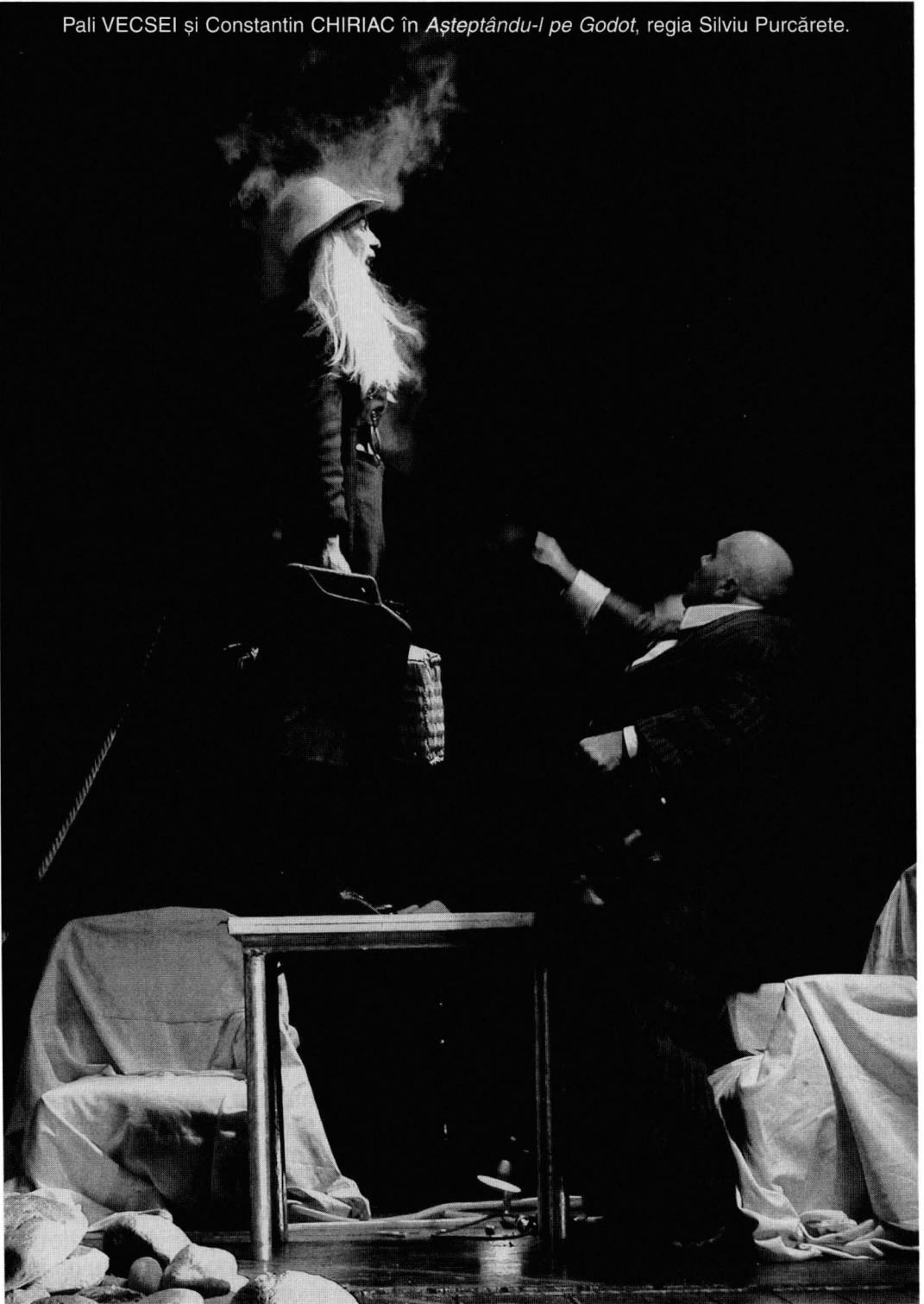
Așteptându-l pe Godot, regia Tompa Gábor.

pofta actorilor de a spune cuvântul, de a-l aduce pe scenă, de a-l încărca. La Dabija, protagoniștii sunt Costache Babii (*Vladimir*) și Mircea Andreescu (*Estragon*). La Purcărete, Virgil Flonda este Vladimir, iar Constantin Chiriac, Estragon. Și mergem cu vârsta actorilor descrescând, până ajungem la Tompa și la Vata Lorand în Estragon, unul dintre cei mai tineri pe care i-am văzut distribuiți în acest rol, și Palfy Tibor în Vladimir. De la statură, la alură, la mimică, gestică, la felul de a se mira, de a se speria, de a se întoarce, de a merge, fiecare Vladimir și fiecare Estragon diferă enorm de la o interpretare la alta. Ca și tipul de relație între Didi și Gogo, tulburătoare la Chiriac-Flonda, sentimentală cumva, însoțită de povestea prieteniei lor, longevivă și specială, emoționată și tensionată la Babii-Andreescu, care au trăit și lucrat împreună zeci de ani pe aceeași scândură, mai seacă și mai ludică, mai beckettiană, într-un fel, la Palfy și Vata. În toate cele trei spectacole, atmosfera, gagul, poanta din filmele cu Stan și Bran, frații Marx și Charlie Chaplin, adorată de Beckett, de Purcărete, de Tompa, de Dabija. Rezonanțele fiecăruia pe aceeași temă mi se par extraordinare.

Alexandru Dabija pune actorii împreună cu spectatorii pe scenă, aproape unii de ceilalți până la un soi de confuzie a ritmurilor, a întrebărilor, a suferințelor, a iluziilor. Scenograful Dragoș Buhagiar ne așază pe gradene, cu fața spre sală, unde, în mod obișnuit, stăm. Dar ce zărim acolo? Câteva zeci de zmee.

Pali VECSEI și Constantin CHIRIAC în *Așteptându-l pe Godot*, regia Silviu Purcărete.

Pe fiecare scaun de spectator, câte un zmeu, câte un vis, câte o iluzie, o încercare de zbor, de desprindere, de înălțare. Cât vedem cu ochii, un spațiu populat cu vise. Nici zmeele nu se înalță, nici visele nu se împlinesc, nici Godot nu vine... Scenograful Andrei Both mi-a dat senzația că sunt pe lună, poate chiar pe luna minunată, corp ceresc, pe care o luminează la sfârșitul spectacolului. Sau poate pe cea din visul meu. Mi-a dat senzația că rătăcesc cu Didi și Gogo într-un spațiu selenar, prăfuit, demodat, plin-ochi cu o mie și una de perechi de pantofi, patinați de timp, viraji toți într-un alburii straniu, desperecheați, abandonati, uitați și ei, ca și noi, undeva. Pe pământ sau pe lună. Ironia duioasă, autoironia se simt din plin la Silviu Purcărete. La el sunt cutremure, spectacolul se joacă într-un fel de cămin cultural luat pe sus de o furtună și lăsat înapoi pe pământ strâmb, șui, delabrat. Copacul celebru al lui Beckett nu mai ajunge cu rădăcile în sol, rămâne suspendat între ștangi, ca și destinele lui Gogo și Didi suspendate în așteptare, în iluzie, în jocul fabulos cu realitatea și ficțiunea. Neputințele, derizoriul sunt la vedere. Spectacolul lui Purcărete este ca un basm în care iepurașii cântă la pian, ca o tandră confesiune despre prietenie, despre celălalt, despre sine. Alexandru Dabija caută cu umor sâmburele tensiunii dintre Didi și Gogo, caută suma tabieturilor, a ticurilor, a mârâielilor, a bombănelilor celor doi bătrâni prieteni care îi apropie și îi îndepărtează, care îi face, finalmente, inseparabili. La Tompa există o anumită distanțare, chiar și față de întâmplări, de ei înșiși. Didi și Gogo sunt în putere, acceptă încă jocul lor precum și pe cel cu Godot ca pe un soi de poantă, de farsă à la Chaplin. Sunt mai degrabă doi „cloșari” cu șanse să ajungă doi clovni-marionetă, accentele sunt mai virile, să spunem, primejdia îmbătrânirii, a degradării împreună, martor unul pentru celălalt, rămânând numai o ipoteză.

Inchid ochii și privesc. *Gogo*–Chiriac salută Luna, iar Vladimir–Flonda îl privește cu o infinită tandrețe, *Didi*–Babii este bun și cald și nu știe cum să-i mai intre în piele morocănosului de *Gogo*–Andreescu, *Gogo*–Vata îl privește mereu cu coada ochiului pe *Didi*–Pálffy, încercând să ghicească o secundă mai devreme ce vrea teribilistul său prieten. Gogo și Didi stau la Purcărete pe o ștangă, sub crengile devitalizate ale unui copac suspendat și își bălângăne picioarele. Tac și privesc într-un punct fix. Aud un pian dramatic la Dabija și zgomotul pașilor lui Gogo și Didi pe podișca de lemn pe care merg, șerpuit, de afară, peste sală, spre scenă. Din realitate spre ficțiune și invers. Și Godot nu vine. Și Luna răsare formidabil la Tompa și luminează straniu contururile a zeci de pantofi albi, aruncați în uitare. Pașii noștrii, drumurile noastre se amestecă. Pianul din pădurea imaginară a lui Purcărete mă urmărește și-mi spune în șoaptă, la ureche, că bucuria și suferința lui Didi și Gogo nu este decât una dintre poveștile lumii de fiecare zi și de fiecare noapte. Că, de n-ar fi, cum s-ar povesti?...

Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov – Așteptându-l pe Godot de Samuel Beckett. Traducerea: Gellu Naum. Regia: Alexandru Dabija. Scenografia: Dragoș Buhagiar. Muzica originală și interpretarea: Dumitru Dabija. Cu: Mircea Andreescu, Costache Babii, Marius Cordoș, Mihai Bica, Sebastian Curta.

Teatrul „Tamási Áron” din Sfântu Gheorghe – Godot-ra várva/ Așteptându-l pe Godot de Samuel Beckett. Regia: Gábor Tompa. Scenografia: Andrei Both. Cu: Tibor Pálffy, Loránd Váta, Levente Nemes, Hilda Péter.

Teatrul „Radu Stanca” din Sibiu – Așteptându-l pe Godot de Samuel Beckett. Traducerea: Gellu Naum. Un spectacol de Silviu Purcărete. Frunza din copac: Helmut Stürmer. Cu: Constantin Chiriac, Virgil Flonda, Cristian Stanca, Pali Vecsei, Dan Mitrea, Horațiu Bran.